

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam

RECENZENCI / REVIEWERS

Jarosław Babiński, Tomasz Pawlikowski, Witold Płotka, Marek Porwolik, Joanna Pyłat, Marcin Trepczyński

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2021

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

**NARODOWE
CENTRUM
KULTURY**

**Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Kultura – Interwencje 2021”**

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów POLSKA

www.roczniktomistyczny.pl

e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o.

ul. Raszyńska 13

05-500 Piaseczno

www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji.....	11
------------------	----

Rozprawy i artykuły

Michel Bastit	
Jerzy Kalinowski – życie filozoficzne w zawieruchach XX wieku.....	15
Mieczysław Gogacz	
L'homme en tant qu'homme et en tant que personne.....	25
Henryk Majkrzak	
Św. Tomasz i jego metafizyka istnienia	37
Andrzej Maryniarczyk	
Mały błąd na początku wielkim jest na końcu. Tomaszowa reinterpretacja rozumienia bytu i istoty podstawą odkrycia Pierwszej Przyczyny jako <i>Ipsum Esse</i>	57
Natalia Gondek	
Specyfika metody separacji w koncepcji metafizyki realistycznej	
Andrzeja Maryniarczyka.....	79
Tomasz Duma	
Rola istnienia (bytu) w metafizycznym wyjaśnianiu rzeczywistości	95
Artur Andrzejuk	
Komentarz Tomasza z Akwinu do <i>Liber de causis</i> – odyseja tekstów i koncepcji przez kultury, epoki i szkoły filozoficzne.....	115
Michał Zembrzuski	
Głupota, ignorancja i <i>acedia</i> a poznanie intelektualne i działanie moralne	127
Maria Janik-Czachor, Izabella Andrzejuk	
Jedność kontemplacji i działania w życiu Wandy Malczewskiej.....	147
Katarzyna Bałdyga	
Świadectwa lektury św. Tomasza z Akwinu w twórczości Czesława Miłosza	163
Magdalena Płotka	
Mieczysław Gogacz's Account of Ethics of Protecting Persons.....	181
Izabella Andrzejuk	
Antropologiczne aspekty doświadczenia mistycznego w ujęciu Mieczysława Gogacza.....	195
Agnieszka Gondek	
Warunki niezbędne w wychowaniu i kształceniu w szkole średniej w ujęciu Mieczysława Gogacza	213
Ewa Agnieszka Pichola	
Symulator rzeczywistości – uwagi o procesie nauczania zdalnego.....	223

Edycje i tłumaczenia

Szymon Stanuła Garrigou-Lagrange'a koncepcja bytu. Wstęp do przekładu artykułu <i>Realna różnica między istotą i istnieniem a zasada tożsamości</i>	237
Réginald Garrigou-Lagrange Realna różnica między istotą i istnieniem a zasada tożsamości.....	243

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold Działalność Naukowego Towarzystwa Tomistycznego w roku akademickim 2020/2021	251
Izabella Andrzejuk Sprawozdanie z przyznania Nagród im prof. Mieczysława Gogacza za najlepsze prace magisterskie z tomizmu 21 listopada 2020	255
Michał Zembrzuski Sprawozdanie z Sympozjum Tomistycznego w Łomży 10 marca 2021 roku	259
Marian Szymonik Przyjaciel człowieka i mądrości. Recenzja: <i>Filozof wpatrzony w naturę i to co boskie. Księga Pamiątkowa z okazji Jubileuszu urodzin i pracy naukowej na KUL Księdza Profesora Andrzeja Maryniarczyka SDB</i> , red. ks. T. Duma, A. Gudaniec, Z. Pańpuch, K. Stępień, P. Sulenta, Wydawnictwo Academicon, Lublin 2020, 1340 stron	263
Artur Andrzejuk Recenzja: Kazimierz Gryżenia, <i>Analogia w scholastyce nowożytnej. Studium z metafizyki Franciszka Suáreza</i> , Lublin 2019, stron 298... ..	277
Izabella Andrzejuk Recenzja: Włodzimierz Galewicz, <i>Studia z klasycznej etyki greckiej</i> , Kęty 2020, Wydawnictwo Marek Derewiecki, stron 235	281
Artur Andrzejuk Recenzja: Bartłomiej Krzych, <i>Wolność i przyczynowość. Wprowadzenie do koncepcji autodeterminizmu ks. Augustyna Jakubisiaka</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, Bmw 2020, stron 108.....	287
Artur Andrzejuk Recenzja: Marek Czachorowski, Tomasz Mamełka, Paweł Mazanka, Zbigniew Pańpuch, <i>Mieczysław Albert Krąpiec</i> , red. Z. Pańpuch (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2020, stron 220; toż w wersji angielskiej, tamże, stron 228.....	291
Artur Andrzejuk Recenzja: Mikołaj Krasnodębski, <i>W obronie człowieka. Zarys antropologii filozoficznej Franciszka Gabryła (1866–1914)</i> , Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa–Radzymin 2020, stron 330.....	297

Julia Rejewska

Aktualność etyki tomistycznej Recenzja: Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne, Warszawa 2020, stron 164 (e-book: www.tomizm.org); Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa 2021 stron 171 (wydanie „papierowe”)..... 301

Nota o autorach..... 307

Table of Contents

Editorial.....	11
----------------	----

Dissertations and Articles

Michel Bastit Jerzy Kalinowski – his philosophical life in the turmoil of the 20 th century.....	15
Mieczysław Gogacz Human as a human and human as a person.....	25
Henryk Majkrzak Saint Thomas Aquinas and his metaphysics of existence.....	37
Andrzej Maryniarczyk A small mistake in the beginning is a big one in the end. Thomas Aquinas's reinterpretation of the understanding of being and essence as the basis for the discovery of the First Cause as <i>Ipsum Esse</i>	57
Natalia Gondek Specifics of the method of separation in Andrzej Maryniarczyk's conception of realistic metaphysics.....	79
Tomasz Duma The role of existence (of being) in the metaphysical explanation of reality.....	95
Artur Andrzejuk Thomas Aquinas Commentary on <i>Liber de Causis</i> - an odyssey of texts and concepts through cultures, epochs and philosophical schools	115
Michał Zembrzuski Stupidity, ignorance, <i>acedia</i> and their meaning for the intellectual cognition and moral action.....	127
Maria Janik-Czachor, Izabella Andrzejuk Unity of contemplation and action in the life of Wanda Malczewska	147
Katarzyna Bałdyga St. Thomas Aquinas in the works of Czesław Miłosz.....	163
Magdalena Płotka Mieczysław Gogacz's Account of Ethics of Protecting Persons	181
Izabella Andrzejuk Anthropological aspects of mystical experience in the account of Mieczysław Gogacz.....	195
Agnieszka Gondek Necessary conditions in upbringing and education in high school according to Mieczysław Gogacz.....	213
Ewa Agnieszka Pichola Reality Simulator, remarks on a process of online education.....	223

Editions and Translations

Szymon Stanula

Garrigou-Lagrange's concept of being. Introduction to the translation of the article
The real difference between essence and existence and the principle of identity..... 237

Réginald Garrigou-Lagrange

The real difference between essence and existence and the principle of identity..... 243

Reports and Reviews

Natalia Herold

Activities of the Scientific Thomistic Society in the 2020/2021 academic year 251

Izabella Andrzejuk

Report on the Awards of prof. Mieczysław Gogacz for the best MA theses in Thomism
November 21, 2020..... 255

Michał Zembrzusk

Report from the Thomistic Symposium in Łomża. March 10, 2021 259

Marian Szymonik

A friend of man and wisdom. Review: *Filozof wpatrzony w naturę i to co boskie. Księga Pamiątkowa z okazji Jubileuszu urodzin i pracy naukowej na KUL Księdza Profesora Andrzeja Maryniarczyka SDB*, ed. ks. T. Duma, A. Gudaniec, Z. Pańpuch, K. Stępień, P. Sulenta, Wydawnictwo Academicon, Lublin 2020, pp. 1340 263

Artur Andrzejuk

Review: Kazimierz Gryżenia, *Analogia w scholastyce nowożytnej. Studium z metafizyki Franciszka Suáreza*, Lublin 2019, pp. 298 277

Izabella Andrzejuk

Review: Włodzimierz Galewicz, *Studia z klasycznej etyki greckiej*, Kęty 2020, Wydawnictwo Marek Derewiecki, pp. 235 281

Artur Andrzejuk

Review: Bartłomiej Krzych, *Wolność i przyczynowość. Wprowadzenie do koncepcji autodeterminizmu ks. Augustyna Jakubisiaka*, Wydawnictwo Liberi Libri, Bmw 2020, pp. 108 287

Artur Andrzejuk

Review: Marek Czachorowski, Tomasz Mamelka, Paweł Mazanka, Zbigniew Pańpuch, Mieczysław Albert Krąpiec, red. Z. Pańpuch (*Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej*, ed. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2020, pp. 220; English version, pp. 228 291

Artur Andrzejuk

Review: Mikołaj Krasnodębski, *W obronie człowieka. Zarys antropologii filozoficznej Franciszka Gabryła (1866–1914)*, Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa–Radzymin 2020, pp. 330 297

Julia Rejewska

Topicality of Thomistic Ethics. Review: Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne, Warszawa 2020 301

Note about authors 307

Aktualność etyki tomistycznej

Recenzja

Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*,
Naukowe Towarzystwo Tomistyczne, Warszawa 2020,
stron 164 (e-book: www.tomizm.org);

Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*,
Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa 2021 stron, 171
(wydanie „papierowe”).

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne rozpoczęło działania mające na celu przedstawienie filozofii Tomasza z Akwinu szerokiemu gronu odbiorców. Pierwszym owocem tej zaplanowanej na lata działalności była wydana w 2018 roku książka Artura Andrzejuka pt. *Tomasz z Akwinu jako filozof*, ukazująca życie Tomasza z Akwinu i specyfikę jego filozofii. Publikacja ta w 2020 roku doczekała się kontynuacji, będącej jej swoistym uzupełnieniem – wydane zostały wówczas *Tomasz z Akwinu jako psycholog* oraz *Tomasz z Akwinu jako etyk*. Książki te powstały w ramach realizacji projektu *Tomizm w czasie zarazy*, którego twórcy wykorzystywali możliwości cyfrowe do popularyzacji podstawowych zagadnień z filozofii klasycznej w wersji Tomasza z Akwinu, w tym problematyki ontolo-

gicznej (filozofii bytu), antropologicznej (psychologii), etycznej oraz elementów myśli społecznej i politycznej. Projekt ten został dofinansowany ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu *Kultura w sieci*, a publikacje, wydane w formie e-booków zamieszczonych w wolnym dostępie na stronie NTT (<https://www.tomizm.org/publikacje/>), stanowią zebrane i uzupełnione treści przedstawione przez członków Towarzystwa w krótkich miniwykładach, udostępnionych na kanale Youtube (<https://www.youtube.com/c/NaukoweTowarzystwoTomistyczne>).

Niniejsza recenzja poświęcona jest książce *Tomasz z Akwinu jako etyk*, która została zaplanowana jako zbiór tekstów, dotyczących poszczególnych zagadnień etycznych, autorstwa Izabelli

Mgr Julia Rejewska, doktorantka filozofii w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Andrzejuk (*Roztropność, czyli właściwy sposób działania; Umiarkowanie, czyli właściwa miara we wszystkim; Męstwo, czyli rozważne stawianie czoła niebezpieczeństwom i znoszenie cierpień; Sprawiedliwość, czyli poprawne relacje międzyludzkie; Cnoty społeczne – „krewniaczkę” sprawiedliwości*) oraz Artura Andrzejuka (*Arystotelesowskie dziedzictwo i moralność chrześcijańska; Rozumność i wolność – antropologiczne podstawy etyki; Prawo naturalne i relacje osobowe jako źródło moralności; Problemy moralne współczesności*).

We Wstępie Autorzy przedstawiają Tomasza jako kontynuatora najstarszej szkoły etycznej, zapoczątkowanej przez Sokratesa, a później rozwijanej przez Platona, Arystotelesa i przedstawicieli tzw. greckiej filozofii życia. Pewną nowością w ujęciu Tomasza jest nazywanie etyki „filozofią moralną”. Użycie tej nazwy pozwala dookreślić zakres tej dziedziny – wyraz „etyka” pochodzi od greckiego słowa *ethos*, które może oznaczać zarówno obyczaje (świadome zasady postępowania), jak i zwyczaje, nawyki. Nadanie tej dziedzinie nazwy „filozofia moralna” pozwala doprecyzować, że przedmiotem jej badań są obyczaje (a nie zwyczaje), a także podkreśla filozoficzny charakter teorii moralności. Jednocześnie „wskazuje na wbudowanie etyki tomistycznej w cały zaproponowany przez Akwinatę system filozoficzny” (s. 10), czego ukazania w niniejszej publikacji podjęli się autorzy.

Wprowadzeniem do etyki Tomasza jest rozdział *Arystotelesowskie dziedzictwo i moralność chrześcijańska*, ukazujący specyfikę etyki Arystotelesowskiej, któ-

rej punktem wyjścia są tezy metafizyczne i antropologiczne: 1) człowiek jest istotą rozumną; 2) postępowanie i życie człowieka są celowe. Autorzy przedstawiają w tym miejscu to, co stanowi tomistyczną interpretację etyki Arystotelesa, i odróżnia ją od wielu innych. Tomaszowe dopowiedzenia można ująć w kilku tezach, wyczerpująco wyjaśnionych w książce: 1) podmiotem życia moralnego jest osoba; 2) osoba jest kimś, kto nawiązuje relacje z innymi osobami (stąd nazywane relacjami osobowymi); 3) sumienie jest podmiotową normą moralności; 4) prawo naturalne umożliwia rozpoznawanie otaczającej człowieka rzeczywistości jako pola swojego działania.

Tezy te zostały rozwinięte w dwóch kolejnych rozdziałach omawiających antropologiczne podstawy etyki. W pierwszym z nich zostaje wyjaśnione, kim jest człowiek jako osoba – istota rozumna i wolna, a zatem podejmująca się działań intelektualno-wolitywnych. Zostały przy tym przedstawione sprawności człowieka, a także ich podział na te specyficzne dla intelektu oraz te właściwe dla woli. Pozwoliło to na przypomnienie opracowanego przez Jacka Woronieckiego procesu podejmowania decyzji oraz omówienie Tomaszowej koncepcji sumienia, które jest w tym ujęciu sądem intelektu na temat ludzkiego postępowania. Ponieważ tym, czym kierować się ma sumienie, jest prawda, przeto szczególnie rolę odgrywa prawo naturalne, które jest „odczytaniem całej otaczającej człowieka rzeczywistości, a przede wszystkim samego człowieka jako pewnego pola działania moralnego”

(s. 39). To odczytanie rzeczywistości, możliwe dzięki poznającemu intelektowi, pozwala rozpoznać istnienie człowieka jako domagające się ochrony. Prowadzi to do postawienia szeregu tez, które wyznaczają normy do ochrony życia człowieka, jego wolności, praw i obowiązków. Przyczyną wszystkich działań, według Tomasza, jest miłość jako dobro najwyższe i najbardziej pożądane, którą przedstawia on jako relację między osobami.

W dalszych rozdziałach zostało przedstawione Tomaszowe ujęcie cnót kardynalnych, tj. roztropności, umiarkowania, męstwa, sprawiedliwości. Ta kolejność nie jest przypadkowa – autorzy podążyli śladem Tomasza, który również zaczyna swój wykład na temat cnót od cnoty roztropności, wyjątkowej, bo warunkującej doskonałość pozostałych cnót. Drugą omawianą cnotą jest umiarkowanie, które stanowi niejako podłoże pozostałych cnót. Te podstawowe cnoty umożliwiają właściwy rozwój kolejnym: męstwu oraz sprawiedliwości. Męstwo, podobnie jak umiarkowanie, porządkuje uczucia człowieka, ale gdy umiarkowanie dotyczy uczuć odnoszących się do dążenia do dobra i unikania zła, to męstwo porządkuje uczucia w szczególnych sytuacjach. Postąpienie w sposób mężny jest związane z pewnym trudem czy ryzykiem, z którego człowiek zdaje sobie sprawę, a które musi pokonać, by zmierzać do dobra lub unikać zła. Sprawiedliwość, rozumiana jako „gotowość człowieka (stała wola), aby zawsze i każdemu oddawać to, co do niego należy” (s. 101), jest cnotą, która odpowia-

da za kształt relacji człowieka z innymi. Wszystkie cnoty zostały przez autorów przedstawione szczegółowo wraz z określeniem części cnót albo ich postaci, a także warunków, jakie człowiek musi spełnić, by jego postępowanie było cnotliwe. Jeśli warunki te nie zostaną spełnione, to człowiek będzie charakteryzował się wadami, które zostały omówione w odniesieniu do konkretnych cnót. W przypadku sprawiedliwości w książce zostały przedstawione również cnoty społeczne, nazwane przez autorów „krewniaczkami” sprawiedliwości, które nie są tożsame ze sprawiedliwością, ale są z nią związane. Od sprawiedliwości odróżnia je to, że chociaż również odnoszą się do oddawania innym tego, co im się należy, to cnoty społeczne dotyczą tych sytuacji, w których człowiek nie jest w stanie oddać komuś tego, co mu się należy (np. Bogu, rodzicom), albo tych, w których ta należność nie jest określona w sposób prawny, ale ma charakter jedynie moralny (np. posłuszeństwo „jako właściwy stosunek do przełożonych” czy wdzięczność jako „umiejętność odwzajemnienia się za okazane dobro” (s. 110)).

W ostatnim rozdziale etyka tomistyczna została zastosowana do konkretnych współczesnych problemów moralnych. Pierwszym z poruszanych zagadnień jest prawo do życia człowieka oraz sprawy odnoszące się do pytania o jego charakter – jest ono bezwzględne czy może w niektórych okolicznościach możemy go komuś odmówić? Pytanie to stanowi istotę wielu dzisiejszych burzliwych dyskusji na

temat możliwości uzasadnienia zabójstwa, aborcji czy kary śmierci. Drugą grupą poruszanych problemów są zagadnienia postmodernizmu oraz możliwości doskonalenia człowieka za pomocą techniki, czyli transhumanizmu. W dalszej kolejności w świetle etyki Tomasa z Akwinu został omówiony problem wolności oraz jej stosunku do przymusu w życiu ludzkim (poruszany w dyskusji między determinizmem a indetermizmem), feminizmu i *gender studies*, etyki seksualnej, etyki wojny i pokoju, etyki politycznej i społecznej, etyki zawodowej, bioetyki i etyki ekologicznej oraz etyki życia gospodarczego. Wszystkie te zagadnienia zostały przedstawione, a następnie skomentowane z uwzględnieniem poglądów prezentowanych przez Tomasza z Akwinu, a także tego, co pisał, oraz, co może nawet istotniejsze, tego, co, jak się wydaje, z premedytacją pomijał.

Na końcu książki został umieszczony *Przewodnik bibliograficzny do etyki tomistycznej*, zawierający te pozycje, które są obowiązkowe przy zgłębianiu etyki Tomasa z Akwinu. Może on stanowić dużą pomoc dla osób dopiero rozpoczynających poznawanie myśli tego średnio-wiecznego filozofa, zwłaszcza że w przewodniku tym zostały umieszczone również adresy stron internetowych, które zawierają dzieła Tomasa w wolnym dostępie.

Choć wydaje się, że o filozofii tego XIII-wiecznego myśliciela wszystko już zostało powiedziane, jego myśl wciąż jest komentowana, rozwijana i poddawana pod dyskusję. W ogromie publi-

kacji, mających na celu rozpowszechnienie myśli tomistycznej, wciąż brakuje pozycji napisanych przystępnym językiem, przedstawiających te trudne zagadnienia w prosty sposób i na wielu przykładach. *Tomasz z Akwinu jako etyk* spełnia te wymagania, co sprawia, że może stanowić pierwsze wprowadzenie do etyki Tomasa z Akwinu. Nie jest to jednak typowy podręcznik. Autorzy, po zarysowaniu etyki Tomasa w pierwszych rozdziałach oraz przedstawieniu jej na gruncie tomistycznych założeń filozoficznych, skupiają się na konkretnych zagadnieniach – prawie naturalnym, cnotach kardynalnych oraz współczesnych problemach moralnych. Dużą zaletą książki są liczne schematy, podziały i tabele, ułatwiające zrozumienie tych niekiedy skomplikowanych treści.

Warte uwagi są rozróżnienia między etyką Arystotelesa a jej Tomaszową interpretacją, które pozwalają docenić wartość dziedzictwa Arystotelesa, a jednocześnie jasno wskazują tezy, które są wkładem Tomasa. Dużą zasługą autorów jest także przedstawianie takich zagadnień, jak prawo naturalne czy cnoty, które coraz częściej są uznawane za archaiczne albo okazują się wręcz niezna-
ne współczesnym odbiorcom, w języku współczesnym. Pozwala to ukazać etykę Tomasa jako wciąż aktualną, odnoszącą się do tego, co wciąż przypada człowiekowi w udziale, choć zostało opisane przez Tomasa wieki temu. Można powiedzieć, że pozytywnie weryfikuje się w ten sposób opinia Mieczysława Gogacza, że zawsze współ-

czesne jest to, co prawdziwe¹, to, co adekwatnie opisuje zastaną rzeczywistość, w tym przypadku ludzką moralność z jej problemami, dylematami i pytaniami.

Z tego powodu szczególnie ciekawy okazuje się ostatni rozdział książki – *Problemy moralne współczesności* – ponieważ porusza te zagadnienia, które, choć nieustannie przedstawiane w dzisiejszych debatach publicznych, zazwyczaj nie są omawiane w perspektywie tomistycznej. Wywołuje to niekiedy wrażenie, że etyka tomistyczna jest przestarzała i zamknięta na dzisiejszą debatę, a przez to nie znajduje w niej miejsca. Jak ukazuje książka państwa Andrzejuków, nie jest to prawda. Co więcej, rozważania przedstawione w tym ostatnim rozdziale sprawiają czasem wrażenie nie-

co skrótowych – może to powodować pewien niedosyt u czytelnika, którego zaspokoić mogłyby oddzielne teksty rozwijające tę problematykę. Różnorodność poruszanych zagadnień – od prawa do życia człowieka i problemu wolności, przez feminizm i etykę wojny, aż do etyk zawodowych – również wskazuje na potrzebę przypomnienia etyki Tomasza oraz zastosowania jej do współczesnych problemów, co pozwoli ukazać ich inne, nie zawsze poruszane aspekty. Książka *Tomasz z Akwinu jako etyk* stanowić może dużą pomoc dla początkujących adeptów filozofii, ale nie tylko – może również służyć uporządkowaniu znanych wielu osobom treści, a przede wszystkim ukazać etykę Tomasza jako aktualną i wartą poznania.

¹ „Pojęcia współczesności nie należy więc wiązać z rzeczami, wytworami, ideami, teoriami, z aktualnymi, modnymi, dominującymi celami dydaktycznymi i apologetycznymi, z użytecznością jako wartością, lecz z tym, czym właśnie żyje człowiek, to znaczy z prawdą i dobrem, które wnoszą w osobę ludzką mądrość i miłość”. M. Gogacz, *Szkice o kulturze*, Kraków–Warszawa/Struga 1985, s. 13.

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, adiunkt Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Członek-założyciel Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz członek redakcji Rocznika Tomistycznego. Jest autorką ponad sześćdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007) oraz (wspólnie z Arturem Andrzejukiem) *Tomasz z Akwinu jako etyk* (Warszawa 2021). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Katarzyna Bałdyga – doktor nauk humanistycznych, absolwentka filologii polskiej, kulturoznawstwa i filozofii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; pracownik dydaktyczny Warszawskiej Szkoły Filmowej; autorka rozprawy doktorskiej pt. *Św. Tomasz z Akwinu i jego myśl w twórczości Czesława Miłosza – inspiracja, wzór czy punkt odniesienia?* i artykułów naukowych dotyczących literatury i filmu. Zainteresowania naukowe związane są z problematyką związków sztuki i filozofii oraz miejscem tradycji we współczesnych tekstach kultury.

Michel Bastit – profesor filozofii starożytnej i średniowiecznej oraz metafizyki na Uniwersytecie Burgundii w Dijon oraz członek Akademii Poincaré w Nancy. Autor wielu książek, m.in., *Le principe du monde. Le Dieu du philosophe* (2016), *La substance. Essai de métaphysique* (2012), *Qu'est ce*

que l'université? (2007), *Les quatre causes de l'être dans la philosophie première d'Aristote* (2002), *Les principes des choses en ontologie médiévale* (1997).

Tomasz Duma – doktor habilitowany, pracownik badawczo-dydaktyczny w Instytucie Filozofii KUL; autor książek: *Akt i możliwość w filozofii realistycznej. Gallusa Mansera interpretacja teorii aktu i możliwości* (Lublin 2008), *Metafizyka relacji. U podstaw rozumienia relacji bytowych* (Lublin 2017), jak też licznych artykułów m.in. z zakresu metafizyki i antropologii filozoficznej. Interesuje się metafizyką, zwłaszcza tomizmu egzystencjalnego, antropologią filozoficzną, filozofią Boga i etyką.

Mieczysław Gogacz - prof. zw. dr hab., emerytowany profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (dawnej Akademii Teologii Katolickiej). Stworzył konsekwentną odmianę tomizmu egzystencjalnego. W jego ramach broni teorii aktu istnienia i zasady niesprzeczności, tezy o odrębności i wewnętrznej jedności jednostkowych bytów oraz wynikającego z tych twierdzeń realizmu i pluralizmu bytowego. Zaproponował szereg doprecyzowań w dyscyplinach filozoficznych, takich jak filozofia bytu, antropologia filozoficzna, etyka i pedagogika. Formułował podstawy etyki zawodowej lekarza, żołnierza, funkcjonariusza Straży Granicznej; wykładał te etyki na AM, WAT i UW. Uczestniczył w debatach publicznych na temat ochrony życia, etyki zawodowej, racji stanu, polityki kulturalnej i naukowej państwa. Wykaz publikacji M.Gogacza obejmuje prawie 1000 pozycji.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0517-0781>

Agnieszka Gondek – dr nauk humanistycznych, filozof, absolwentka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Urzędnik państwowy w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej w Warszawie. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Specjalizuje się w zakresie filozofii wychowania. Nauczycielka akademicka z kilkuletnim doświadczeniem w zakresie nauczania filozofii i etyki, w tym etyki zawodu i historii filozofii. W nauczaniu i kształceniu promotorka wspólnego odkrywania i poszukiwania prawdy. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół antropologii filozoficznej, etyki, metafizyki i filozofii wychowania.

Natalia Gondek – mgr, asystent badawczy przy Katedrze Metafizyki na Wydziale Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jest sekretarzem redakcji czasopisma „Roczniki Filozoficzne”. Jej zainteresowania badawcze

oscylują wokół metafizyki, w szczególności metodologii metafizyki oraz teorii poznania metafizycznego. Była uczniem księdza prof. Andrzeja Maryniarczyka.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5229-7016>.

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest doktorantką filozofii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Maria Janik-Czachor – prof. dr hab., fizykochemik, wybitna specjalistka od nanomateriałów, emerytowana profesor Instytutu Chemii Fizycznej Polskiej Akademii Nauk oraz Kierownik i Pełnomocnik Laboratorium d/s Centrum Fizykochemii Materiałów Instytutu Chemii Fizycznej PAN i WIM PW. Stypendystka Fundacji im. Aleksandra von Humboldta. Autorka licznych publikacji w kraju i za granicą – index Hirscha 26 (wg bazy Scopus; najwyższy wśród fizykochemików w Polsce). Prywatnie, małżonka śp. prof. Andrzeja Czachora i krewna Sługi Bożej Wandy Malczewskiej oraz malarza Jacka Malczewskiego.

Henryk Majkrzak SCJ – dr hab., znawca nauki św. Tomasza z Akwinu (doktorat z antropologii filozoficznej – *Godność człowieka w myśli św. Tomasza z Akwinu*, Rzym, Angelicum, habilitacja z teologii dogmatycznej – *Antropologia integralna w ‘Sumie teologicznej’ św. Tomasza z Akwinu*, Uniwersytet Opolski) oraz nauki św. Augustyna (doktorat z teologii życia wewnętrznego – *Rola przyjaźni w życiu duchowym św. Augustyna*, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie). Wykładowca filozofii na uczelniach katolickich Krakowa i okolic, kierownik Sekcji Filozoficznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie oraz członek Polskiego Towarzystwa św. Tomasza z Akwinu (Lublin) oraz Naukowego Towarzystwa Tomistycznego (Warszawa). Jest autorem wielu książek i innych publikacji, znawcą Kościoła katolickiego w Azji Środkowej i na Zakaukaziu (książka – *Azja Środkowa i Zakaukazie. Kościół katolicki, społeczeństwa i zwyczaje*) oraz Watykanu (książki – *Watykan. Wszystko to, co chcielibyście wiedzieć* oraz *Papieskie formacje zbrojne*). Równocześnie zaangażowany jest w działalność patriotyczną i pracę duszpasterską.

Andrzej Maryniarczyk SDB – ks. prof. dr hab., Kierownik Katedry Metafizyki KUL; Prezes Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu; redaktor naczelny dziesięciotomowej Powszechnej Encyklopedii Filozofii i dwutomowej Encyklopedii Filozofii Polskiej oraz Słownika-przewodnika filozoficznego; członek: Towarzystwa Naukowego KUL, Lubelskiego Towarzystwa Filozoficznego, Società Internazionale Tommaso d'Aquino, American Association of Catholic Philosophers, American Society of Christian Philosophers, Pontificia Academia di S. Tommaso – Roma. Zmarł niespodziewanie 27 grudnia 2020 roku.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6535-5089>

Ewa Agnieszka Pichola – dr, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Doktorat z filozofii obroniła w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie rozprawy, w której analizowała dorobek Dietricha von Hildebranda z perspektywy obecności wątków modernistycznych w jego pismach. Interesuje się zagadnieniami z pogranicza metafizyki i psychologii, a dokładnie filozoficznych podstaw koncepcji psychologicznych i antropologicznych aspektów prawdy. Publikuje, uczestniczy w konferencjach, tłumaczy w j. angielskim.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6078-7384>

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filosofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.

Marek Prokop – dr, historyk filozofii, bibliotekoznawca, arabista. Studiował historię filozofii w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1969-1974, studia zakończył magisterium u prof. M. Gogacza. Doktoryzował się ze średniowiecznej filozofii arabskiej u prof. M.-T. d'Alverny na Uniwersytecie w Poitiers w 1978 roku. Po doktoracie zatrudniony kontraktowo w Centre National de la Recherche Scientifique (1979-1983), następnie kierował działem rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu (1982-2002). Od 1995 r. jest

pracownikiem naukowym Zakładu Biografistyki Polonijnej PUNO. Członek: Société Internationale de la Philosophie Médiéval w Louvain, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin w Paryżu, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne w Warszawie, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu. W 2009 r. opublikował zbeletryzowaną opowieść o filozofii, zbudowaną na kanwie podróży do różnych krajów, zatytułowaną *Podróże z Awicenną*.

Julia Rejewska – mgr, doktorantka filozofii w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół współczesnej etyki, filozofii kultury i filozofii edukacji.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5740-6608>

Szymon Stanula – student filozofii na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. W swoich poszukiwaniach filozoficznych skupia się przede wszystkim na problematyce metafizycznej oraz tomizmu po encyklice *Aeterni Patris*. Szczególnie zaś oddał się badaniu zagadnienia istnienia w tomizmie R. Garrigou-Lagrange'a. W roku akademickim 2021-2022 studiował w Paryżu w ramach stypendium realizowanego w Instytucie Katolickim.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4968-1893>

Marian Szymonik – ks., dr hab. nauk humanistycznych w zakresie filozofii. Wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie; „profesor stały” i wykładowca w Wyższym Instytucie Teologicznym w Częstochowie.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0796-8001>

Michał Zembrzusi – dr hab, profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możnościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*. W 2019 roku opublikował monografię pt. *Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możnościowego i czynnego*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>

